

MIHAELA DANIELA CÎRSTEA
LAURA RALUCA SURUGIU

CAIET DE LUCRU

Limba română

CLASA A V-A

CUPRINS

Cuvânt-înainte	3
I. FONETICA	5
II. VOCABULARUL	10
III. MORFOLOGIA	16
1. SUBSTANTIVUL	16
2. VERBUL	27
3. PRONUMELE	37
4. NUMERALUL	45
5. ADJECTIVUL	51
6. ADVERBUL	58
7. INTERECȚIA	63
8. PREPOZIȚIA	65
9. CONJUNCȚIA	66
IV. SINTAXA	72

CUVÂNT-ÎNAINTE

Limba română. Caiet de lucru pentru clasa a V-a reprezintă un instrument de lucru foarte util, atât în activitatea de la clasă, cât și în cadrul pregătirii individuale. De asemenea, profesorii de limba și literatura română pot găsi resurse importante pentru orele de gramatică, dar și repere sugestive pentru realizarea evaluării curente.

Caietul are o structură unitară, fiecare capitol fiind compus dintr-o succintă, dar relevantă parte teoretică și dintr-o serie de exerciții complexe, diversificate, al căror scop este acela de a actualiza cunoștințele dobândite și de a-i familiariza pe elevi cu noțiunile recent asimilate. Formularea itemilor este în conformitate cu programa școlară și urmărește verificarea elementelor noi prin mijloace diverse: exerciții de analiză, itemi cu răspuns scurt, itemi-pereche sau compuneri gramaticale. Elevii au astfel posibilitatea de a exersa și de a aprofunda noile cunoștințe într-un mod activ, plăcut și diversificat, acest lucru contribuind la atingerea performanței.

Coerența și omogenitatea materialelor propuse sunt alte avantaje ale auxiliarului. Capitolele încep cu exerciții de reamintire a noțiunilor de bază și continuă cu repere teoretice și exerciții astfel concepute încât să aibă grade de dificultate diferite.

Sperăm să vă bucurați de o experiență plăcută și, în același timp, utilă rezolvând exercițiile propuse și suntem convinse, dragi elevi, că succesul la examenele care vă așteaptă va fi unul garantat!

Autoarele

I. FONETICA

SĂ ÎNVĂȚĂM!

Fonetica este partea gramaticii care se ocupă cu studiul sunetelor unei limbi.

Diftongul este grupul de sunete alcătuit dintr-o vocală și o semivocală aflate în aceeași silabă: *soare, floare* etc.

Triftongul reprezintă grupul alcătuit dintr-o vocală și două semivocale aflate în aceeași silabă: *leoaică, zmeoaică, suiai* etc.

Hiatul este reprezentat de două vocale alăturate aflate în silabe diferite: *biologie, zoologie* etc.

1. Scrie cinci cuvinte care conțin diftongi, cinci cuvinte care conțin triftongi și cinci cuvinte care conțin hiat.

2. Alcătuieste enunțuri în care să folosești cel puțin câte un cuvânt care conține:

- diftong suitor: _____
- diftong coborâtor: _____
- triftong: _____
- hiat: _____

3. Completează tabelul de mai jos cu informațiile cerute:

Cuvântul	Diftong	Triftong	Hiat
visează			
lăcrămioara			
firească			
biologie			
fică			
triunghi			
vioară			
leoaică			
autonomie			
crează			

I. FONETICA

SĂ ÎNVĂȚĂM!

Cuvântul este caracterizat de formă (înveliș sonor) și sens.

Cuvintele monosilabice sunt alcătuite dintr-o singură silabă: *car, var, sar* etc.

Cuvintele plurisilabice sunt alcătuite din mai multe silabe: *primăvară, cântec, citesc* etc.

4. Scrie patru cuvinte monosilabice și patru cuvinte plurisilabice:

5. Notează felul sunetelor din următoarele cuvinte (vocale, consoane, semivocale):

ceas _____
genunchi _____
istorie _____
exemplu _____
mioară _____
vioaie _____
iunie _____
soare _____

6. Precizează numărul de litere și numărul de sunete din următoarele cuvinte:

ceai _____
extern _____
european _____
chemare _____
cheamă _____
gem _____
geană _____
coordonare _____

SĂ ÎNVĂȚĂM!

Sunetul reprezintă forma sonoră a unei litere.

Litera reprezintă semnul grafic al unui sunet.

Nu întotdeauna numărul de litere și numărul de sunete dintr-un cuvânt corespund.

De exemplu: *scriu* (5 litere, 5 sunete); *exemplu* (7 litere, 8 sunete), *chiar* (5 litere, 3 sunete).

7. Citește enunțurile de mai jos. Dacă afirmația este corectă, încercuiește cuvântul ADEVĂRAT, dacă este greșită, încercuiește cuvântul FALS.

- a. ADEVĂRAT/FALS Cuvântul *gherghef* are 7 litere și 5 sunete.
- b. ADEVĂRAT/FALS În cuvântul *sui ai* există diftong.
- c. ADEVĂRAT/FALS În cuvântul *cioară* există triftong.
- d. ADEVĂRAT/FALS Cuvântul *făină* conține hiat.
- e. ADEVĂRAT/FALS Despărțirea în silabe a cuvântului *inegal* este *in-e-gal*.
- f. ADEVĂRAT/FALS Este corectă forma *dragele mele colege*.

8. Identifică, în textele de mai jos, cuvintele care conțin diftong, triftong, hiat, completând tabelul următor:

a. *Din izvoare și din gârle
Apa sună somnoroasă;
Unde soarele pătrunde
Printre ramuri a ei unde
Ea în valuri sperioase
Se azvârle.*

(Mihai Eminescu, *Freamăt de codru*)

b. *Pe un deal răsare luna, ca o vatră de jărat,ic,
Rumenind străvechii codri și castelul singuratic
Ș-ale râurilor ape, ce sclipesc fugind în ropot –
De departe-n văi coboară tânguiosul glas de clopot.*

(Mihai Eminescu, *Călin – file din poveste*)

c. *Trenul este plin... Dar cu multă bunăvoință din partea unor tineri politicoși, cari merg până la o stație apropiată, se fac locuri pentru dame. Trenul a plecat... Mam' mare își face cruce, apoi aprinde o țigară... Goe nu vrea să intre în cupeu; vrea să șadă în coridorul vagonului cu bărbații. [...]*

Și după ce se strâmbă la urâtul, se spânzură iar cu amândouă mâinile de vergeaua de alamă și scoate iar capul. Dar n-apucă să răspundă ceva urâtul, și mititelul își retrage îngrozit capul gol înăuntru și începe să zbiere.

(I.L. Caragiale, *D-I Goe...*)

d. *Ședea cuminte și supus,
Ședea în beznă și tăcere
Când ușa a sărit în sus
Și-au năvălit în încăpere
Vreo patruzeci de inși mascați,
Tâlhari și ucigași cu leafă.
Toți câinii ăștia încruntați
Rânjeau, cu gura pân-la ceafă.
Și-n fruntea lor, venea tăcut
Tâlharul din Connecticut...*

(Gellu Naum, *Cartea cu Apolodor*)

I. FONETICA

Diftong	Triftong	Hiat

9. Alege varianta corectă de răspuns, prin încercuirea literei corespunzătoare:

- În cuvântul *gherghef* există:
a. 8 litere și 8 sunete; b. 8 litere și 6 sunete; c. 8 litere și 4 sunete.
- Cuvântul în care numărul de sunete este mai mare decât numărul de litere este:
a. exemplu; b. cină; c. ciornă.
- Despărțirea corectă în silabe a cuvântului sculptor este:
a. scul-ptor; b. sculp-tor; c. scu-lptor.
- Există diftong în toate cuvintele din seria:
a. zoologie, aer, manieră; b. lemnoasă, aer, manieră; c. curioasă, haioasă, soare.
- Sunt numai cuvinte monosilabice în seria:
a. mai, său, nul; b. aer, ser, cer; c. aer, apă, cer.

10. Completează spațiile punctate cu informațiile potrivite:

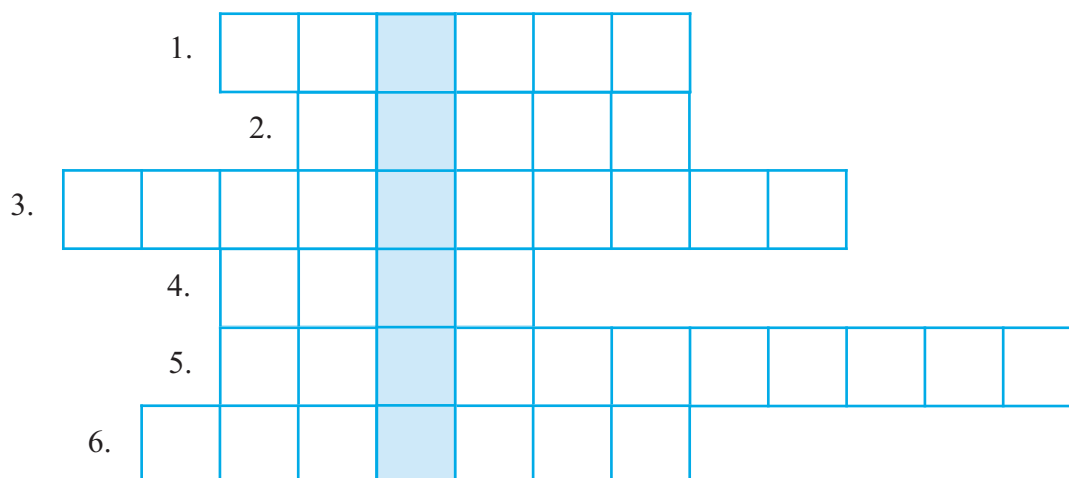
- a. Silaba reprezintă _____.
- b. Cuvântul este alcătuit din _____.
- c. Hiatul reprezintă _____.
- d. Vocala este _____.
- e. Semivocalele limbii române sunt _____.

11. Alcătuieste patru enunțuri în care să folosești câte un cuvânt care conține triftong.

12. Scrie o compunere, de 80–100 de cuvinte (8–10 rânduri), în care să folosești cuvinte care conțin diftongi, triftongi și hiaturi. Subliniază-le!

13. Subliniază forma corectă a următoarelor cuvinte: *epure/iepure, fică/fiică, mi-ar place/mi-ar plăcea, alcol/alcool.*

14. Pentru a recapitula cele mai importante informații despre fonetica limbii române, completează rebusul următor.

1. O literă care nu se poate pronunța singură.
2. Forma sonoră a unei litere.
3. e,i,o,u sunt vocale și _____.
4. Două vocale alăturate formează un _____.
5. Cuvântul alcătuit dintr-o singură silabă se numește _____.
6. Grupul alcătuit dintr-o vocală și o semivocală.
Cuvântul obținut pe verticală este _____.

II. VOCABULARUL

SĂ ÎNVĂȚĂM!

Vocabularul reprezintă totalitatea cuvintelor existente într-o limbă.

Derivarea este un mijloc intern de formare a cuvintelor cu ajutorul sufixelor și al prefixelor.

Rădăcina este reprezentată de sunetele comune unui cuvânt de bază și a cuvintelor derivate de la acesta.

Sufixe sunt sunete sau grupuri de sunete care se adaugă după rădăcină pentru formarea unor cuvinte noi: *-uță, -ătate, -uș, -bil* etc.

Prefixe sunt sunete sau grupuri de sunete care se adaugă înainte de rădăcină pentru formarea unor cuvinte noi: *re-, ne-, dez-* etc.

Cuvântul derivat este cuvântul format cu ajutorul prefixelor și al sufixelor.

1. Subliniază cu o linie sufixele și cu două linii prefixele din cuvintele derivate existente în enunțurile următoare:

a. *Bunătatea cu care mă privea mă făcea să simt o vinovăție puternică față de ceea tocmai se întâmplase. Îmi văzusem colegul în timp ce copia la o lucrare și mă apucasem să anunț profesorul. Iar el, colegul meu, se uita acum la mine într-un mod ciudat, fără supărare sau resentimente, înțelegător și tolerant, ceea ce oarecum mă întrista. Rememoram secvențele derulate în clasă în timpul testului, iar mintea mea părea neputincioasă să înțeleagă de ce nu îmi reproșa nimic. Consideram că procedasem corect... dar de ce intervenise stinghereala?*

b. *Prințesa intrase în căsuța de lemn pe care o zărise încă de când pășise în păduricea deasă și întunecoasă. Uitându-se cu mirare în jur, observă cinci pătuțuri frumoase colorate, cu câte o păturică roșie și o pernuță moale de puf. Totul părea ireal. A cui locuință putea fi aceasta? Copilița se așază uimită și sfioasă pe covorașul albicios din mijlocul cămăruței și adormi.*

c. *Maria părea o fire ambițioasă, curajoasă și perseverentă. Toată lumea avea o mare admirație pentru modul în care a trecut peste greutățile vieții de zi cu zi. Deși provenea dintr-o familie modestă, locuind într-un cartier sărăcăcios și marginalizat, prin eforturile sale constante reușise să atingă performanța de a deveni olimpică la informatică.*

2. Scrie câte trei cuvinte formate cu următoarele sufixe și prefixe:

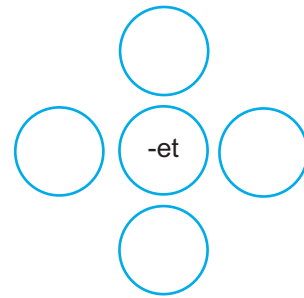
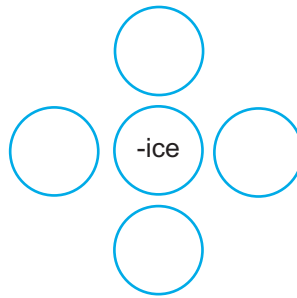
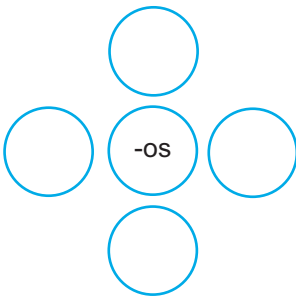
- uță: _____
- ică: _____
- el: _____
- ime: _____
- ist: _____
- dez-: _____
- pre-: _____

II. VOCABULARUL

3. Explică modul în care s-au format următoarele cuvinte derivate: *albăstreală, reevaluare, istețime, inadecvat, imposibil, tocător, muntean, a dezmembra, cerculeț, a se răzgândi*.

4. Formează, cu ajutorul sufixelor, substantive proprii, pornind de la substantivele comune următoare: *munte, a croi, câmp, brad, frasin, plop*.

5. Completează petalele florilor, alcătuiind cuvinte derivate formate de la sufixele de mai jos:

6. Citește cu atenție fragmentele de mai jos, subliniază cuvintele derivate, apoi completează tabelul:

a. *Toate observațiile acestea pot servi de prefață romanului pe care îl prepar, Jocurile Daniei. Mărturisesc că nu mă gândeam să-l scriu. Era inutil să fac o nouă încercare de același fel, înainte de a-mi fi schimbat vreun punct de vedere. O întâmplare m-a făcut s-o cunosc pe Dania a cărei psihologie am găsit-o interesantă. Timpul liber m-a ajutat să înregistrez câteva observații. Dar dacă aș fi avut ocazia să fac schi în vreun orășel din Tirol, sau să vagabondez pe străzile Londrei, aș fi renunțat la astfel de ocupații...*

(Anton Holban, *Jocurile Daniei*)

b. *Mara nu mai avea astâmpăr. În luna mai oamenii n-au de lucru nici în câmp, nici la vii, și ziua de lucru e mai ieftină decât alte dăți: acum era timpul să mai coboare din pădure o parte din stânenii*

II. VOCABULARUL

tăiați peste iarnă, să-i încarce pe plutele sosite după sărbătorile Paștilor și să-i ducă în magazia de la Arad. Ea alerga dar de la datornic la datornic, ca să-i scoată cu carele lor la pădurea înmugurită, și la Sărărie, ca să cumpere plute și să se învoiască cu plutașii, și din jos de pod, ca să încarce stânenii și să-i pornească la vale. Alerga biata femeie greoaie de-ți părea ușurică, și unde n-o căutai, acolo o găseai, acum ici, apoi colo, și iar dincolo, și pretutindenea răsună glasul ei înăsprit de vremuri, căci fără de supărare, fără de vorbă, fără de ceartă cu oamenii treabă nu se face.

(Ioan Slavici, Mara)

Cuvântul derivat	Rădăcina	Sufixul	Prefixul

SĂ ÎNVĂȚĂM!

Sinonimele sunt cuvinte cu formă diferită și înțeles asemănător.

Antonimele sunt cuvinte cu formă diferită și înțeles opus.

7. Înlocuiește cuvintele subliniate din enunțurile de mai jos cu sinonimele potrivite și notează-le în spațiile libere:

a. Câinele lătos _____ din grădină era animalul credincios _____ al stăpânului căsei _____. Îl privea mereu _____ pe stăpânul său cu grijă _____ și dragoste _____, iar legătura lor era una specială _____.

II. VOCABULARUL

b. Vremea timpurie de primăvară dezmoțise _____ toate vietățile pădurii _____. Ursul ieșea liniștit din bârlog _____, bucurându-se de primele raze palide _____, în timp ce iepurașii topăiau _____ zglobii _____ print tufe.

c. Anton iubea _____ marea, cu întinderea _____ ei nesfârșită _____, cu acel cântec al valurilor ce se izbesc _____ de mal _____, cu freamătul inconfundabil _____ al apei. Tocmai de aceea alesese _____ să se mute la malul Mării Negre, într-o casă de la ale cărei ferestre putea admira _____ privești _____ unică _____.

8. Înlocuiește cuvintele subliniate din enunțurile de mai jos cu antonimele potrivite și notează-le în spațiile libere:

a. Judecătorul se dovedise de-a lungul timpului un om drept _____, preocupat _____ de stabilirea adevărului _____ și mai ales de pedepsirea _____ vinovaților _____.

b. Magazinul de jucării se închisese _____ de aproape o oră când se auzi un zgomot puternic _____ în spatele _____ acestuia _____. Copilul crezu că era vorba de un hoț nepriceput _____, dar mare _____ i-a fost mirarea când a dat cu ochii de însuși celebrul _____ Moș Crăciun.

9. Formează antonime cu ajutorul prefixelor pentru următoarele cuvinte: *drept, corect, real, a compune, cinstit, a se gândi, posibil, poetic, competent, a coase, liniștit.*

10. Unește cuvintele din prima coloană cu sinonimele corespunzătoare din cea de-a doua:

amănunt	bănuială
bogăție	banal
liniște	compasiune
a cerceta	darnic
suspiciune	detaliu
milă	crud
generos	pace
obișnuit	motiv
nemilos	a investiga
pretext	lux

II. VOCABULARUL

11. Alege răspunsul corect, prin încercuirea variantei potrivite:

- Sunt formate prin derivare toate cuvintele din seria:
a. liniștitor, floral, bunăvoință; b. rochiță, alburie, mățăsos; c. recorectare, pădurar, mănușă.
- Cuvântul *recorectare* este format prin:
a. derivare cu sufix; b. derivare cu prefix; c. derivare cu prefix și sufix.
- Sinonimul cuvântului subliniat din enunțul: „Omul se dovedise un servitor credincios al Măriei Sale.” este:
a. se considerase; b. se presupusese; c. se arătase.
- Nu sunt sinonime cuvintele din seria:
a. drept – corect – limitat – cinstit;
b. drum – potecă – stradă – trotuar;
c. casă – locuință – imobil – clădire.
- În enunțul „Copilăria mea rămăsese asociată inocenței, purității și bucuriei de a trăi în mijlocul naturii.” există:
a. cinci cuvinte derivate; b. patru cuvinte derivate; c. trei cuvinte derivate.
- În enunțul „Era un om răbdător, care aștepta liniștit ca lucrurile să se rezolve de la sine.”, antonimul cuvântului subliniat este:
a. calm; b. nerăbdător; c. ascultător.
- Fac parte din câmpul lexical al *pădurii* toate cuvintele din seria:
a. pădurar, pădurice, împădurire, reîmpădurire;
b. păr, lup, luminiș, stele;
c. stejar, lemn, sălbăticiuni, frasin.

12. Completează spațiile libere cu informațiile corecte:

a. Sinonimele sunt acele cuvinte cu sens _____ și cu formă _____.

b. Câmpul lexical este alcătuit din _____.

c. Cuvintele cu formă diferită și cu sens opus se numesc _____.

d. Prefixul din cuvântul *răstălmăcire* este _____.

e. Sufixul din cuvântul *generozitate* este _____.

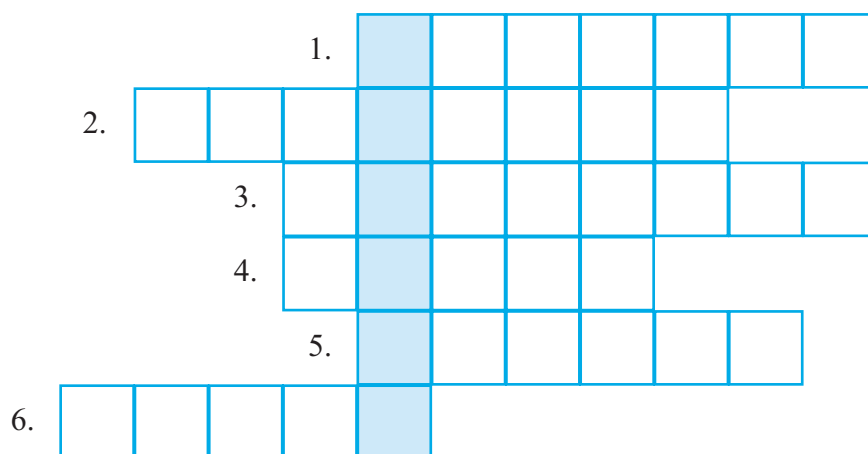
f. Sinonimul cuvântului subliniat din enunțul „Lupta pentru împărțirea cadourilor devenise insuportabilă pentru părinți.” este _____.

g. Antonimul cuvântului subliniat din enunțul „Hoțul a fost pedepsit pentru faptele sale.” este _____.

13. Redactează o compunere, de 80–100 de cuvinte (8–10 rânduri), în care să povestești o întâmplare petrecută într-un magazin de jucării. Dă un titlu potrivit compunerii tale.

În compunere vei integra: trei cuvinte derivate cu sufixe; trei cuvinte derivate cu prefixe; patru cuvinte din câmpul lexical al jucăriilor.

14. Pentru a recapitula cele mai importante informații despre vocabular, completează rebusul următor. Pe verticală, vei obține numele unuia dintre elementele fundamentale ale derivării:

1. Sinonimul cuvântului subliniat din enunțul: „La piață, bunicul a fost înșelat la cântar.”
 2. Antonimul cuvântului *generozitate*.
 3. Numele procedurii prin care se formează cuvinte noi cu ajutorul prefixelor și al sufixelor.
 4. Antonimul cuvântului *cauză*.
 5. Opusul cuvântului *moral*.
 6. Numele grupului de sunete subliniat în cuvântul *tinerețe*.
- Cuvântul obținut pe verticală este _____.